

SİVAS KAYNAKLI CÖNKLERDEKİ MANİLER

Doğan KAYA

Sivas, ÷lkemizde folklor değerlerini koruyan illerin başında gelir. Halkın inancı, dñnya gñrñřñ, adetlerinin yanında sñzlñ ÷rñnler yñnñnden de diğer yñrelere nazaran zengin bir yapıya sahiptir. Sñzlñ ÷rñnler denilince aklımıza masallar, hikāyeler, maniler, ağıtlar, ninniler, tñrkñler, bilmeceler, dñzgñler, tekerlemeler gelmektedir. Bunların pek çođu Sivas yñresiyle ilgili olarak çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından kaybolmaktan kurtarılmıştır. Biz de bu dñřñnceyle Sivas yñresi manilerini ele alacağız. Bunu yaparken, gayemiz, yñremiz dolayısıyla ÷lke kñltñrñne katkı sağlamak olduğundan, mani şekli hakkında uzun uzadıya bilgi verecek değiliz.

Aşağıda kaydettiğimiz maniler, Sivas yñresinde tutulmuş cñnklerde rastladığımız ÷rneklerdir. Çođunluđu yedi heceli ve yaygın olarak bilinmeyen manilerdir. Sñzñnñ ettiğimiz cñnkler, özel arşivimizde 9, 15, 17, 18, 19 21 numarada kayıtlıdırlar. Maniler herhangi bir tasnife tabi tutulmadan cñnklerdeki sayfa numaralarının sırasına uyularak verilmiştir. Dergimizin formatları gñz ÷nñnde tutularak, zihinleri karıştırmamak için burada her birinin altına buldukları cñnk ve sayfa numaraları belirtilmemiştir.

9 no'lu cönkteki maniler

Altın saat boynunda
Hamaylısı koynunda
Yâ ben nasıl yanayım
Yârim eller koynunda

Evleri karşımızda
Sevdası başımızda
Bu nasıl sevda imiş
Geldi genç yaşımızda

Saçının çilesine
Uyandım yar sesine
Yârim şahin ben doğan
Düşerim arkasına

Hey vara vara vara
Ateş düştü şalvara
Ağzım dilim kurudu
Çok yalvara yalvara

Irmak sıra çay sıra
Yeni hıyar masura
Koyun olsam yayılsam
Yârimin ardı sıra

Leblebi koydum tasa
Doldurdum basa basa
Yarım pek güzel amma
Azıcık boyu kısa

Şu dağlar sarar olsa
Aşka bir karar olsa
Yıkarım vatan seni
Yâre bir selâm olsa

Çorap ördüm dizleme
Ciğer oldu gözleme
Gittiğim kâfir içi
Gelir diye gözleme

Yiğit gelir merdane
Âşık gelir meydane
Ben yârimin yolunda
Serim koydum meydane

Merdivenden ilsene
Bana doğru gelsene

Ben sana âşık oldum
Bakışımдан bilsene

Şu tepe nasıl tepe
Kar yağar sepe sepe
Girdim yârin koynuna
Uyardım öpe öpe

Bir ay doğdu maşallah
Çok yaşarız inşallah
Ayrılan kavuşmaz mı
Kavuşuruz inşallah

Akşam arada kaldı
Hançer yarada kaldı
Benim biricik yârim
Acep nerede kaldı

Çakmak yaktım kav yandı
Kutusundan yer yandı
Şu benim âh ü zârımdan
Altmış iki dağ yandı

Şu dağlar olmayaydı
Çimeni solmayaydı
Ölüm Allah'ın emri
Ayrılık olmayaydı

Siyah üzüm salkımı
Yâr burada saklı mı
Verin yârimi bana
Yitiririm aklımı

Şeftali ağaçları
Türlü çiçek başları
Kurulu yaya benzer
O yârin bakışları

Çanaktandır kâsesi
Buhurdandır nefesi
Cennette var mı ola
Çift yatmanın hatası

Kar yağar kepek gibi
Yâr gelir ipek gibi
Yârin kokusun aldım
Türlü bir çiçek gibi

Çiğniyoruz kar gibi
Ak memeler nar gibi

Dönüp dönüp bakıyor
Sanki gönlü var gibi

Ay doğar sini gibi
Yar gelir selvi gibi
Yârin kokusun aldım
Erzurum gülü gibi

Pencerene taşın değdi
Sallanır sarhoş geldi
Eller yârim dedikçe
Gözlerimden yaş geldi

Kapım önü sekili
Gül ü reyhan ekili
Dünyada güzeller çok
Gönlüm sende bekili

İnsan böyle eder mi
Bırakırda gider mi
Benim gözümün yaşı
Seni iflâh eder mi

Çayır üstünde halı
Yârim karanfil dalı
Maşallah deyin komşular
Kimin var böyle yarı

Şu dağın yoluna bak
Çitimin moruna bak
Elem çekme sevdiğim
Ayırma gözüme bak

Altın veznime bak
Mal verem hazneme bak
Bey yanında yâr olmaz
Ayırma gözüme bak

Bahçelerde pıtırak
Yârim gelsin oturak
Yâ gelsen ya gelmesen
Biz de gamdan kurtulak

Karanfil deste gerek
Tanesi dosta gerek
Komşuluktan yar seven
Gayretle usta gerek

Fırın üstünde kürek
Yine ah etti yürek

Her dertlere katlandın
Buna da katlan yürek

Dam başında aralık
Benzim oldu sarılık
Ellere üçer beşer
Bize düştü ayrılık

Ceviz dibi karanlık
Biz sizleri ararık
Gökte uçan kuşlara
Haberini sorarık

Bahçelerde şakayık
Ne sarhoşum ne ayık
Yedi türlü bahçe var
O da sana ilâyık

Ördek isen göle gel
Şâhin isen dile gel
Muhabbetli yâr isen
Bir söz ile yola gel

Armut aşlama yârim
Beni taşlama yârim
Eller sözüne uyup da
Beni boşlama yârim

Perçemin burma yârim
Zülûfû sırma yârim
Benden gayrı seversen
Murada erme yârim

Entarisi ak yârim
Hârın benden çok yârim
Yemin dersen edeyim
Senden gayrı yok yârim

Gidersen tez gel yârim
Eğlenme tez gel yârim
Beni candan seversen
Cümlenden tez gel yârim

Kaşların kara yârim
Dilin bademdir yarım
Her nereye gidersen
Fikrimde sensin yârim

Ekin ektilim herk ettim
Erken çıktım yol gittim

Bir yavrunun yüzünden
Malı mülkü terk ettim

Altını bozduyayım
Boynuna düzdüreyim
Yârim almazsa getir
Koynumda gezdireyim

Kaşların düzüm düzüm
Gözlerin kara üzüm
Aramız ırak ise
Kavlimiz birdir bizim

Irmaktan geçemiyom
Düş gördüm seçemiyom
Sen benden geçtin ise
Ben senden geçemiyom

Arabaya taş koydum
Bir yastığa baş koydum
Anasının yanında
Kızına bıçak koydum

Elde fincana kurban
Kolda mercana kurban
Ellere üçer beşer
Biz de bir yâre kurban

Kahve içtim fincandan
Etrafı da mercandan
Al hançeri ur beni
Ben de geçtim bu candan

Bir ay doğdu Pasin'den
Bahçeler arasından
Kız memeler görünür
Düğmeler arasından

Bir pencere bir de ben
Yeni düştüm derde ben
Kavuşmadan ölürsem
Nasıl yatam yerde ben

Gidiyom ilinizden
Kurtulam dilinizden
Yeşil baş ördek olsam
Su içmem gölünüzden

Arpa biçtim süt iken
İçinde sarı diken

Gel yârim sarılalım
Sen kız ben oğlan iken

Çitimin ucu nişan
Al da beline kuşan
Benden gayrı seversen
Kara yerlere döşen

Dağlar duman olanın
Hâli yaman olanın
Gözüne uyku girmez
Yâri güzel olanın

Bostana tatar mısın
Şeftali satar mısın
Bir gecelik bir altın
Koynumda yatar mısın

Ay mısın yıldız mısın
Gelin misin kız mısın
Bu gece size gelen
Odanda yalnız mısın

Sır ile sırdaşımın
Yol ile yoldaşımın
Elini benden çeksen
Benim karındaşımın

Ayva dalda sararsın
Bir gün beni ararsın
Gel yârim sarılalım
Ateşimiz kararsın

Irmaktan geçti gelin
Yaşmağı düştü gelin
Eğil bir yol öpeyim
Yüreğim geçti gelin

Gidersen uğur olsun
Çamlıbellere düz olsun
Benden gayrı yâr seversen
Cellatlar boynun vursun

Kar yağar ırgün ırgün
Ağlarım her gün her gün
Ben bu dertten ölürsem
Kanlım olursun bir gün

Ufacık çil akçeler
Mor sümbüllü bahçeler

Öldüğümü kayırmam
Düşman duyar oh çalar

Bir kuş idim vurdular
Kanadımı kırdılar
Değme dala konmazdım
Bana tuzak kurdular

İki lüleli pınar
Bülbüller ona konar
Doya doya sevmedim
Yüreğim ona yanar

Limonumu sıktın yâr
Hatırımı yıktın yâr
Ben seni candan sevdim
Sen muhannet kaldın yâr

Bahçemizde dudu var
Bir acayıp dili var
Yârim bir şeftali ver
Şeker gibi tadı var

Bahçelerde gülüm var
Aç koynunu gelem yâr
Eski yâr kalk yerinden
Yeni yârdan selâm var

Küp içinde kömem var
Mevlâ'dan ümidim var
Yârim benim olursa
Tekkelere mumum var

Kâğıtta biberim var
Bağımda dilberim var
Ben ardından yanarım
Senin ne haberin var

Bağdad'a paşa gider
Memeler koşa gider
Vefâsız yâr sevenin
Emeği boşa gider

Karanfil uzar gider
Yaprağın düzer gider
Yâr yolunu şaşırmış
İnşallah bize gide

Elinde fincan titrer
Kolunda mercan titrer

Geçme yârin öğünden
Göz görür can titirer

Kar yağar kürek ister
Elmalar direk ister
Yârim hamamdan çıkmış
Öpmeye yürek ister

Kaşları sümbüle benzer
Yanağın güle benzer
Söyledikçe ağlarım
Dilin bülbüle benzer

Yârim mani yazdırır
Elinde köy gezdirir
Varma eller yanına
Eller seni azdırır

Çitin ucu sendedir
Bir ucu bedendedir
Cennetten hûri çıkırsa
Gine gözüm sendedir

Keklik bana ot getir
Yârimden mektup getir
Eğer yârim gelmezse
Perçeminden tut getir

Yüce dağlar yol olur
Şeftalisi bol olur
Taht-ı padişâh olsa
Sevdiğine kul olur

Bir ay doğdu gidiyor
Gözlerin kan ediyor
Öper sen işte gerdan
Kim sana ne ediyor

Gökte yıldız yüz altmış
Mevlâ'm neler yaratmış
Anası çölden çöpten
Yâri aslan yaratmış

Atlılar hazır oldu
Ağalar vezir oldu
İnşallah kavuşuruz
Kurbanlar hazır oldu

Arpalar filiz oldu
Hekimlere arz oldu

Sen yanımdan gideli
Ölüm bana farz oldu

Irmak susuz olur mu
Dibi kumsuz olur mu
Ben müftüye danıştım
Cahil yarsız olur mu

Ay doğdu düze düştü
Zülüfler yüze düştü
Şu dünyanın içinde
Eziklik bize düştü

Kırmızı gül uzamaz
Ak gül ana benzemez
Benim bir yârim var ki
Kimse ona benzemez

Irak düştü aramaz
Bulunmaz mı çaremiz
Sen orada ben burda
İçeriden deryamız

Karşıdan gelir baldız
Bizi göz görmez baldız
Ben yârimi yitirdim
Aranım gece gündüz

15 nolu cönkteki maniler

Hırkası pek paredir
Ciğeri bir paradır
Zahire emaredir
Mânâda hünkâr olur

17 nolu cönkteki maniler

Çalı çıktı meşeli
Uçları dört köşeli
Dünkü gülleri almış
Kokuyor menekşeli

Ay doğdu ayazlandı
Gün doğdu beyazlandı
Şu Sivas'ın puştları
Hem verdi hem hem
nazlandı

Bağdat'a paşa gider
Memeler coşa gider

Zengin kızı sevenin
Emeği boşa gider

Şehrimizde bağ olur
Kara salkım ağ olur
Zengin kızı sevenin
Yüreğinde yağ olur

Lahuri şal beldedir
İki ucu yerededir
Cennetten huri çıkısa
Yine gönlüm sendedir

Sular akar arkından
Sesin gelir yakından
Seni benden ayıran
Mevlâ gelsin hakkından

Kavunu dildim tasa
Kaleden indim hasa
Her yerin uygun ama
Azıcık boyun kısa

Uzun uzun hayatlar
Yârim yemeni katlar
Elinen güler oynar
Benim yüreğim çatlar

Karşıda aylım bağı
Kemer kuşak bel bağı
Şeftaliden hayır yok
Çözülün uçkur bağı

Adile'm beş gecesi
Beş günü beş gecesi
Yâri bana verseler
Yaz günü kış günü

Adile'm der yaz bağda
Kalem elde yaz bağda
Gel sarılak sevdiğim
Kış orada yaz bağda

Kız kapıya yan verir
Memeleri şan verir
Kız oğlanı görünce
Ayak üstü can verir

Nazlanır naz ederler
Naz geçer naz ederler

Vakit geçmiş köhneler
Bilmem neden naz ederler

Tokat yolu dar imiş
Minaresi var imiş
Otuz iki meyvenin
En tatlısı yâr imiş

Siyah püskül mor fese
Mailim ince sese
Dün gece zar eyledin
Aldı beni vesvese

Minarede ezan var
Has bahçede gezen var
Şu Sivas'ın içinde
Yüreğimi ezen var

Ay doğar sini sini
Sevmişem birisini
Cellatlar boynum vursa
Söylemem doğrusunu

Mâni bilmem neyleyim
Beş mâni borç eyleyim
Yedi kızın adını
Bir mâniye söyleyim

Fatma Fâtıma Hüsne
Eminem bana küsme
Arzu'unan Hamide
Hepsinin başı Esmе

Keten gömlek dizdedir
Mor zülfler yüzdedir
Kızların kilidi var
Anahtarını bizdedir

Bahçe ekili gerek
Yüksek sekili gerek
Şu kaşınan şu gözün
Beş on vekili gerek

Mecnunum dağ gezerim
Bülbülüm bağ gezerim
Yedi yerde yârem var
Ben nasıl sağ gezerim

**18 nolu cönkteki
mani**

Hoşafım tasta gider
Bulanığı dosta gider
Dünyada yar sevmeyen
Ahrette hasta gider

**19 nolu cönkteki
maniler**

Gel benim gül efendim
Dili bülbül efendim
Ben boşa kan ağlarım
Sen orda gül efendim

Dost bana baktı geçti
Ciğerim yaktı geçti
Zülfünü kement etti
Boynuma taktı geçti

**21 nolu cönkteki
maniler**

Boyun uzun bel ince
Ölürüm görmeyince
Ben de seni severim
Cesetten çıkmayınca

Yeşil mintan arkada
Gümüş düğme yakanda
İflah olun mu sevdiğim
Beni böyle yakan da

Kaş ince kalem ince
Ölüyom görmeyince
Küsülüyüm barışmam
Yüz yüze sürmeyince

Kaşların hilâl gibi
Gözlerin zülâl gibi
Gel bana insaf eyle
Yanıyorum nar gibi

Bahçe pezik değil mi
Ciğer ezik değil mi
Ben sevdim eller aldı
Bana yazık değil mi

Bugün pazar ertesi
Yandı ciğer ortası
Yavrum bir şeftali ver
Ayrılıktır ötesi

Dama çıktım dam değil
 Penceresi cam değil
 Yâr benim edersen
 Ölürsen de gam değil

Ha benim samur kaşım
 Dinmiyor gözüm yaşım
 Su masiyye içinde
 Sıgılmıyor kara başım

Yana yana kül oldum
 Bir mahbuba kul oldum
 Kuş dili bilmez idim
 Şakıdım bülbül oldum

Yandım yandım tutuştum
 Ateşine ben düştüm
 Yârim şeftali ver
 Elin ayağına düştüm

Kirpiğin oktur senin
 Güllerin çoktur senin
 Yıkılası şehirde
 Menendin yoktur senin

Al mintanı giymişsin
 Meleklerle dönmüşsün
 Mislin cihanda yoktur
 Meğer gökten inmişsin

Suda balık yan gider
 Ciğer üzük kan gider
 Karşımda yâr durur
 Gözüm açık can gider

Kaşların samurdan mıdır
 Gözlerim kömürden midir
 Selam vermeden geçiyon
 Yüreğin demirden midir

Çifte ben yüze düştü
 Kirpikler göze düştü
 Eller sürdü sefasın
 Ağlamak bize düştü